

Forord

Temaet for NyS 61 er *Sprog og identitet*, og vi kan bringe fire artikler som angriber dette brede emne med stor variation fra meget forskellige vinkler.

Identitet har altid været et centralt begreb for den socialt interesserede sprogforskning. Identitet inddrages bl.a. som en forklaring på hvorfor sprog varierer, og hvorfor sprog forandrer sig. Samtidig har man betragtet konstruktionen, forhandlingen og verbaliseringen af personlige og gruppebaserede identiteter som en af de helt centrale funktioner ved brug af sprog. Eller sagt på en anden måde: En stor del af vores sproglige interaktioner handler om at udtrykke hvem vi selv er, og hver gang vi siger noget, kommer vi, uanset om vi vil det eller ej, også til at give udtryk for hvem vi er.

Inden for det sidste årti har vi set en øget politisk interesse for *identitetspolitik*, som er et nedsættende ord for ”politik der tager udgangspunkt i en bestemt (minoritets)gruppes religion, etnicitet, seksualitet el.lign., og som først og fremmest søger at varetage netop denne gruppes interesser” (*Den Danske Ordbog*). For redaktionen at se betyder det at nogle af de teoretiske betragtninger om identitet som sprogforskningen tager for givet, er blevet (parti)politiseret. Grænserne mellem forskning og (konservativ eller progressiv) aktivisme har tendens til at blive udvisket i denne debat. Det er på denne baggrund af solid forskningsmæssig tradition og relativt stor opmærksomhed fra samtiden at temaet for NyS 61 er *Sprog og identitet*.

De fire artikler i nummeret afdækker identitet på meget forskellige måder, fra den helt lokale samkonstruktion af identitet i ansigt-til-ansigt-interaktion, over bevidst selvfremskillede identitet som argument for særlig viden og særlige rettigheder, over spørgsmålet om der er ved at opstå nye regionale identiteter i Danmark som udfordrer traditionelle nationale og Københavns-centrerede normer, og endelig til spørgsmålet om Danmark ideologisk set er én- eller tosproget nation, og dermed om danskere tilskrives en flersproget identitet.

De to første analyser trækker på medlemskabskategorisering (Membership Categorisation) som metode. I artiklen *Den sociale konstruktion af uvidenhed: en medlemskabskategoriseringsanalyse (MCA) af samskabelsen af identiteter, når ældre svagsynede borgere møder ny teknologi* analyserer Brian L. Due, Ann Merrit Rikke Nielsen og Savi D. Jakobsen eksempler på interaktion hvor ældre borgere tilskriver sig selv og af andre tilskrives en identitet som uvidende om ny teknologi. Analyserne viser at en identitet som 'uvidende' ikke er en identitet som et individ bare har. Det er en identitet som forhandles og tilskrives med både sproglige og kropslige resurser. Det er også en identitet som har konkrete og meget virkelige konsekvenser for individet, både i form af de sociale relationer hun indgår i, og i form af hendes muligheder for at bruge de hjælpemidler hun stilles til rådighed.

I "*Since I am Danish ...*": *National identitet brugt til at skabe tilknytning til fenomenet 'hygge' i vlogs på YouTube* trækker Elisabeth Muth Andersen også på medlemskategorisering som analytisk ramme. Men her er fokus i mindre grad på den lokale forhandling af kategorisering og i højere grad på de muligheder og privilegier som medlemskabet af en kategori kan give. Andersen analyserer videoblogs af danskere som præsenterer begrebet 'hygge' for et internationalt publikum. Analysen viser en forhandling af *hvad* 'hygge' indebærer – om det fx handler om fødevarer, påklædning, indretning osv., og ikke mindst *hvem* der har ret til at definere hvad 'hygge' er, og hvem der "må" opleve hygge og beslutte om det de oplever, er 'hygge'. Analysen viser at kategoriseringen som 'dansk' er værdifuld og autoritativ.

Nummerets anden halvdel angriber begrebet identitet på makroniveau. Snarere end at undersøge hvordan identiteter skabes eller udnyttes i konkrete interaktioner, undersøges identiteter som et sæt af fælles forestillinger om hvem "vi" er, og hvad der holder "os" sammen som en særlig gruppe. Og det "vi" der undersøges, kan så være "jyder" som i Hansens artikel, eller "danskere" som i Lønsmann, Mortensen og Thøgersens artikel.

I *Findes der en særlig jysk sprogidentitet?* skriver Inger Schoonderbeek Hansen sig ind i en lang diskussion om sprogholdninger i Danmark. Utallige studier (af først og fremmest Tore Kristiansen) har vist at Danmark ideologisk set er et meget homogent, men også "skizofrent" prog-

samfund. Når man spørger folk om hvilket sprog de bedst kan lide, svarer de med den varietet der tales omkring dem (bornholmsk, sønderjysk, sydsjællandsk ...); når man spiller lydprøver for dem, nedvurderer de konsekvent ”deres egen” variant til fordel for københavnsk. Hansen finder i Salling det modsatte af dette. Snarere end at nedvurdere lokale varieteter opvurderer sallingboerne jyske stemmeprøver, som de opfatter som mere rigsdanske og mindre markerede end de københavnske. Tore Kristiansen spurgte i 1992 i en artikel i *Danske folkemål* ”Har regionalsprog en fremtid i Danmark?” og svarede i al væsentlighed negativt fordi han ikke fandt nogen tegn på en dybtfølt lokalpatriotisk identitet. I 2022 spørger Hansen ”Findes der en særlig jysk sprogidentitet?” og kan i al væsentlighed svare positivt.

Ligesom begrebet ”dansk sprog” ideologisk set har været sidestillet med ”(konservativt) københavnsk”, har begrebet ”dansker” været sidestillet med ”danksproget”. I nummerets sidste artikel, *Er engelsk stadig et fremmedsprog i Danmark? Et spørgsmål om kollektiv sproglig identitet* spørger Dorte Lønsmann, Janus Mortensen og Jacob Thøgersen om det stadig er tilfældet, eller om vi inden for de sidste årtier har set en udvikling som gør at Danmark i højere grad opfattes som et tosproget samfund med dansk og engelsk som autoriserede sprog. Hvis det er tilfældet, kan man tale om en bevægelse så den ideologiske opfattelse er gået fra at en ”dansker taler dansk”, til at ”en dansker taler dansk – og også engelsk”, en kollektiv identitet som tosproget. Lønsmann, Mortensen og Thøgersen slår ned på fem samfundsområder – nemlig officielle politikker, TV, skole, universiteter og erhvervsliv – over en periode på ca. 25 år. De viser at det samlede billede er komplekst: Dansk er et centralt symbol på danskhed, mens engelsk har fået en større rolle og i dag nærmest er usynligt som fremmedsprog. I modsætning hertil behandles andre sprog, fx arabisk og tyrkisk, stadig som fremmedelementer.

Vi ønsker læseren god fornøjelse!